

NEVRUZ FALLARI

Fortune Telling in Nevruz

Augures de Nevruz

Dr. Enver UZUN

ÖZET

Makalede, Azerbaycan Türkleri arasında yaşayan Nevruz'da fal açma gelenekleri üzerinde durulmakta ve örnekler verilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Fal, Nevruz, Azerbaycan

RÉSUMÉ

Dans l'article, l'auteur insiste sur les traditions de augures existées chez les Turcs d'Azerbaidjan et il donne quelques exemples de augures.

Mots-clés

Augures, Nevrûz, Azerbaidjan

Nevruz geleneği Türk halklarında ve İran'da oldukça yaygın hatta dini bir karakter anlayışında kutlanmakta olan bir bayram olarak dikkati çeker. Ona göre de nevruz ile ilgili olarak pek çok değişik kutlama şekilleri yapılmakta nevruz bereketinden ya da kutsallığından yararlanarak gelecek hakkında olacaklar ya da olması istenen dilekler ile ilgili bir takım davranış şekilleri yaşatılmaktadır ki, bunlardan en meraklı olanı nevruz akşamları ya da ilahır Çarşamba akşamları yapılmakta olan fal açmadır.

Hiç şüphe yok ki falcılık sanatı insanlığın tarihi varoluşuna paralel bir geçmişe sahiptir. İlk örneklerini Sümerler'e ait kil tabletlerde gördüğümüz falcılık mesleği nevruz itikadi anlayışıyla da yakından ilgili kılınmıştır. Bu gün en mutlu günlerden sayıldığında arzu ve dileklerin öğrenilmesine en

uygun zamanda nevruz ile ilgili andır. Yaygın bir inanişaya göre İlahır Çarşamba akşamı bütün ölülerin ruhları gelip bacalara oturur, gün çıkana kadar orada otururlarmış ve sediklerinin durumları ile ilgilenirlermiş. Bu nedenle İlahır Çarşamba akşamında üzerik yakılır, tongal kalanır, kurşak atılır ve kız ve oğlanlar yüreklerinde bir niyet tutarak kapı kapı dolaşırlar. Nevruz ile ilgili olarak oluşturulmuş bu mistik anlayışa göre de bir takım fal türleri yaratılmıştır ki, bunlardan en önemlileri şunlardır.

A- LEĞEN FALI:

Eskiden Nahçıvan'da yaygın olan bir fal türüdür. İlahır Çarşamba akşamında geniş bir leğene su doldurulup, bu suyun içerisine bir balık atılır. Sonra da su dolu leğenin etrafına değişik hayvan resimleri konur. Bir süre sonra balık hangi hayvan resminin

önünde ters şekilde durur ise o yılın o hayvan ile başladığına inanılır. Sonra da söz konusu sudan bardaklara doldurularak çocuklara şifa niyetine içirilmiştir (Gültekin Memedali Kızı/ Nahcivan/2000)

B- ANAHTAR FALI

Akşamdan niyet tutulmak suretiyle ayak altına bir anahtar konduktan sonra bir ayna alınmak suretiyle yüze tutularak niyet edilir. Kapıdan evin içerisi gizlice dinlenir. Konuşmalara göre niyet belirlenir. Bir şey yapmak isteyen bu yönde bir niyet tutmuş ise ilk kişi bu konuda mutlaka bir şey söyler. İlk duyulan söz olumlu ise niyetin gerçekleşeceğine, olumsuz ise niyetin gerçekleşmeyeceğine inanılır. (Gültekin Memedali Kızı/ Nahcivan/2000)

C- KİLİT ya da DÜĞÜM FALI:

Zor durumda olanların baş vurdukları bir faldır. Kadınlar etek uçlarına mendil, eşarp, çemberlerinin ucuna düğümleyip caddeye çıkarlar. İlk olarak yanlarından geçmekte olan şahıstan bu düğünü açması rica edilir. Rica yerine getirilince bu işi yapanların işlerinin düzeleceğine inanılırdı ki, kilit açma da aynı şekilde idi. (Peyame Nou Gaz, Tebriz (h.ş) 1343, No:6)

D- KÜZE (Küğüm) FALI:

Genelde kadınların başvurdukları bir fal türüdür. Akşamdan bir yere

toplanan kadınlar ağız geniş olan küzeleri bir yere toplarlar. Herkes bu küzelerin içerisine gelişigüzel bir şeyler (yüzük, küpe... vs) atar. Sonra küzenin ağız ayna ile kapatılır ve saçak altına bırakılır. Gün ağarırken kadınlar küzelerin başına toplanırlar. Sonra küçük bir çocuk bu küzelerin içerisinde kileri teker teker çıkarır. Bu işlem yapıldığı sırada kadınlardan birisi çocuğa bakmadan bir şeyler söyler. Küzeden çıkarılan her bir şey hakkında söylenen sözler onun sahibinin fikrine, niyetine göre bir sonuca bağlanır. (Peyame Nou dergisi, Tebriz (h.ş.) 1343, No:7)

Nevruz ile ilgili olarak ta bir takım halk merasimleri uygulana gelmiştir ki, bunlar içerisinde en yaygın olanları şunlardır:

E- YIYECEKLERE GÖRE GELECEĞİ TAHMİN ETME:

İlahır Çarşamba ya da nevruz akşamları çocukların değişik eğlenceler ile ev ev dolaşarak toplamış oldukları yiyecekler bir kaptan toplanarak tasnifi yapılır ve bu yiyeceklerden en çok hangisinden toplanmış ise o yıl o üründen çok fazla olacağı şeklinde eskiden yaygın bir inanış vardı (Mahna Mee İtelaat dergisi, (h.Ş) 1338, No:3)